

'เสือ' ในเอกสารโบราณ

1. เสือเหิน เสือสมิง

เสือเหินกับเสือสมิง บ้างก็ว่าเป็นเสือชนิดเดียวกันแต่มีที่มาสันนิษฐานได้สองทาง ทางแรกคือเสือที่เคยกินคนและติดใจในรสชาติจึงกินคนเรื่อยมา พอกินมากๆ เข้าวิญญาณคนที่ถูกกินก็เข้าสิงสู่เสือตัวนั้นทำให้มันดุร้ายมากขึ้นและสามารถแปลงร่างเป็นคนเพื่อหลอกล่อไปกินได้อีกทางหนึ่งนั่นคือ คนที่มีวิชาอาคมแก่กล้ามากเมื่อแก่ตัวไม่สามารถควบคุมอาคมกล้านั้นได้จึงกลายร่างเป็นเสือไป ที่มาของความหมายทั้งสองทางนี้แตกต่างกัน ทางหนึ่งเสือกลายเป็นคน อีกทางหนึ่งคนกลายเป็นเสือ ดูแล้วก็ยังจะขัดๆ อยู่บ้าง

แต่ถ้าหากเสือเหินกับเสือสมิงเป็นเสือคนละชนิดกัน และมีที่มาสันนิษฐานที่แตกต่างกัน โดยที่เสือเหิน คือ ผู้ที่มีวิชาอาคมแก่กล้าแต่ไม่สามารถควบคุมจนตัวเองต้องกลายเป็นเสือ และเสือสมิงคือ เสือที่กินคนมากและวิญญาณคนตายเข้าสิงสู่จนกลายร่างเป็นคนได้

เสือเหินกับเสือสมิงจะเป็นเสือแบบเดียวกันหรือไม่ั้น หรือมีที่มาอย่างไรนั้นก็ยังเป็นข้อสันนิษฐานในความเชื่อเรื่องเสือที่อยู่ และปรากฏเรื่องเล่าเกี่ยวกับ เสือเหิน เสือสมิง นี้อยู่หลายสำนวน

สำนวนแรกเล่าว่า พรานหนุ่มคนหนึ่งจำเป็นต้องไปนั่งห้างส่องสัตว์ตอนกลางคืนที่เมียบ้าง ท้องแก่ ตกตึกคืนนั้นก็มีคนมาเรียกเขาให้ลงจากห้างโดยบอกว่าเมียเจ็บท้องจะคลอดลูก พอเขาลงมา คนๆ นั้นก็กลายเป็นเสือตะปบเขากิน

อีกสำนวนหนึ่งเล่าว่า พรานหนุ่มคนหนึ่งไปนั่งห้างล่าสัตว์ยามกลางคืน พอใกล้รุ่งก็มีพระรุดงค์มาขอบิณฑบาต เขาสงสัยว่าจะไม่ใช่พระรุดงค์ พอตีมีนกตัวหนึ่งร้องว่า "จิกจ้องๆ" (ยอดกลดๆ) เขาจึงเลี้ยงปิ่นที่ยอดกลดแล้วยิง รุ่งเช้าปรากฏมีร่างของเสือตัวหนึ่งนอนตายอยู่ตรงที่พระรุดงค์รูปนั้นยืนอยู่

อีกสำนวนเล่าว่า มีสาวบ้านป่าคนหนึ่งสวยมาก ทุกคืนจะมีหนุ่มคนหนึ่งมานั่งคุยอยู่เป็นประจำ คืนหนึ่งพ่อของสาวกลับมาจากบ้านของเพื่อนบ้าน ขณะจะขึ้นเรือนก็มองเห็นงูกำนปล้อง (งูสามเหลี่ยมตัวสีเหลืองสลับดำ) ตัวหนึ่งทอดตัวเลื้อยลงจากชานเรือนพ่อของสาวคนนั้นจึงเอามีดฟันงู ปรากฏว่าที่แกเข้าใจนั้นที่จริงคือหางเสือ ชายหนุ่มคนนั้นคือเสือเหินแปลงร่างมาคุยกับลูกสาว แต่เหลือส่วนหางเท่านั้นที่ยังเป็นเสือ เมื่อถูกฟันที่หาง เสือเหินเจ็บปวดตกใจก็กลายร่างเป็นเสือตามเดิม แล้วกระโจนจากชานเรือนหนีไป

อีกเรื่องหนึ่งเป็นนิทานของชาวไทยวน กล่าวถึงเจ้าอาวาสวัดหนึ่งมีอายุมากแล้ว ท่านเป็นผู้ได้ร่ำเรียนวิชาคาถาอาคมแก่กล้า แต่มีข้อปฏิบัติที่แปลกก็คือท่านไม่ชอบอาบน้ำ และในวัดนี้ถ้ามีเณรหรือเด็กวัดไปอาศัยอยู่ด้วยก็จะหายไปวันละคนโดยไม่ทราบสาเหตุ จนเณรและเด็กไม่มีใครกล้ามาอาศัยอยู่ เหลือแต่เจ้าอาวาสรูปเดียว

วันหนึ่งมีพ่อค้าคนหนึ่งมายังหมู่บ้านนี้และไม่มีที่พัก จึงไปขออาศัยพักในวิหารของวัดดังกล่าว พ่อค้าคนนี้ก็ได้รับคำเตือนจากชาวบ้านว่าพระรูปนั้นกลายเป็นเสือ และไม่ควรไปพักในที่นั้น แต่พ่อค้าก็ไม่กลัว โดยคิดว่าตัวเองก็เป็นคนมีวิชาอาคมเหมือนกัน

เจ้าอาวาสรูปนั้นเมื่อเห็นพ่อค้ามาคนเดียวและขอเข้าพักในวัดก็เข้ามาคุยด้วยจนคำจึงกลับไปกุฏิ พอตกดึกพระรูปนั้นก็มาตะโกนถามอยู่ข้างนอกวิหารที่พ่อค้าคนนั้นนอนอยู่ว่า "พ่อออกๆ หลับหรือยัง" พ่อค้าก็ตอบว่า "ยัง ยังไม่หลับ" และพ่อค้าก็เอาไม้ไผ่มาผ่าแล้วจกตอกสานเป็นรูปวัว แล้วจึงเสกคาถาให้วัวไม้ไผ่เป็นวัวธนู ดึกมาอีกสักหน่อยก็มีเสียงร้องถามอีกว่า "พ่อออกๆ หลับหรือยัง" พ่อค้าก็ตอบว่า "ยัง ยังไม่หลับ"

พ่อค้าก็สานวัวแล้วเสกอาคมไปเรื่อยๆ จนทำพิธีเสร็จเมื่อมีเสียงร้องถามอีก พ่อค้าก็ไม่ตอบสักครู่หนึ่งก็ได้ยินเสียงคล้ายเสือร้องที่หน้าประตูวิหาร พ่อค้าก็รู้ว่าเสือเหียนออกมาเหยื่อแล้วจึงปล่อยวัวธนูออกไปต่อสู้อาวุธอาคมทั้งเสือและวัวสู้กันอย่างดุเดือด มีทั้งเสียงร้องและกระทบกระแทกให้ได้ยินอย่างชัดเจนเป็นพักใหญ่ แล้วจึงมีเสียงเสือร้องอย่างเจ็บปวด พอรุ่งเช้า เมื่อพ่อค้าเปิดประตูวิหารออกไป ก็พบว่าเสือนอนตายอยู่ และที่หลังวิหารก็พบกระดูกคนและสัตว์มากมาย

2. หน้าที่หน้าผากเสือ

หน้าที่หน้าผากเสือ ภาพจาก <https://www.samakomphra.com/>

ในสมุดข่อยตำราไสยศาสตร์บันทึกเรื่องของเครื่องรางของขลังชนิดหนึ่ง ทำจากหน้าที่หน้าผากเสือที่ตายพรายหรือหมดอายุขัยเอง บางตำราถือว่าถ้าได้เสือที่เคยกินคนยิ่งดี หน้าที่หน้าผากเสือเป็นแหล่งรวมตบะ บารมี และจิตวิญญาณของเสือ หน้าที่หน้าผากเสือแท้ๆ หาได้ยากแล้ว ใครมีตะกรุดหนึ่งเสือก็น่าจะอ้างว่าเป็นหน้าที่หน้าผากเสือเพื่อให้ดูเข้มขลังยิ่งขึ้น

ตะกรุดหน้าที่หน้าผากเสือปัจจุบันมีการสร้างน้อยมาก แต่ก็มีการสร้างอยู่บ้างในสมัยโบราณที่ยังมีเสือชุกชุมอยู่ ปกติเสือนั้นโดยธรรมชาติเป็นสัตว์ป่าที่ทรงอำนาจ เป็นที่เกรงขามของสัตว์ทั่วๆ ไป เมื่อนำมาลงजारอักขระเป็นเครื่องรางของขลังก็จะทำให้มีผู้คนยำเกรง ให้ผลทางปกป้องคุ้มครอง และเหมาะแก่ผู้ที่มีหน้าที่บังคับบัญชาคนหมู่มาก

หน้าที่หน้าผากเสือนั้นดีทางอำนาจ เนื่องจากเสือนั้นมีสายตาที่ดู ว่ากันว่าไม่มีใครกล้าที่จะจ้องตาเสือ ท่านโบราณจารย์จึงได้นำเอาหน้าที่หน้าผากเสือมาประดิษฐ์คิดแต่งเป็นตะกรุดเพื่ออาณิสต์ทางปกครองและอำนาจ และถ้าหากนำติดตัวไปหนทางใกล้ไกล หรือเดินทางเข้าป่า ผจญสัตว์ร้ายและภูตผี ก็ไม่สามารถทำอันตรายใดๆ ได้

วิธีการทำหน้าที่หน้าผากเสือให้เป็นเครื่องรางของขลังมีขั้นตอนดังนี้ นำหน้าที่หน้าผากเสือมาอบด้วยกำยานเครื่องหอมชนิดต่างๆ แล้วตัดหนังนั้นให้เป็นรูปสามเหลี่ยมมองดูคล้ายส่วนศีรษะของเสือ เจาะรูตอนส่วนบนสำหรับใช้เชือกร้อย แล้วนำมาลงเลขยันต์เข้าพิธีปลุกเสก เมื่อถึงเวลาใช้ขณะอยู่ต่อหน้าศัตรู จะท่องคาถาปลุกเสกหน้าที่หน้าผากเสืออีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ศัตรูครั่นคร้าม เนื่องจากหน้าที่หน้าผากเสือตายพรายหาได้ยาก ระยะเวลาจึงใช้หน้าที่หน้าผากเสือที่พรานยิงตายและนำมาขาย

3. กำลังเสือ

กำลังเสือ เป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ของทางภาคใต้ มีความเชื่อว่าผู้ที่ร่ำเรียนวิชานี้จนสำเร็จจะมีพลังกายเกินกว่าคนปกติ ในอดีตวิชากำลังเสือนี้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในแวดวงผู้ที่รักชอบทางด้านวิชาทางไสยศาสตร์ โดยเฉพาะชายฉกรรจ์ที่สนใจด้านการยกทัพจับศึก โดยมีวัดเป็นสถานศึกษาและสืบทอดความรู้ความเชื่อ เช่น วัดเขาอ้อ วัดป่าเลไลยก์ จังหวัดพัทลุง ฯลฯ

อนุสาวรีย์พระยาทุกขราษฎร์ จังหวัดพัทลุง

ภาพจาก <http://www.phatthalungpao.go.th/travel/detail/95>

วิชากำลังเสือ ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่ามีมาแต่สมัยใด และสำนักใดเป็นต้นเค้า แต่สำหรับที่เมืองพัทลุง ชาวเมืองได้เรียนรู้วิชานี้มานานนับได้เป็นร้อยๆ ปี จากการสอบถามคนเฒ่าคนแก่เล่าว่า การเรียนวิชากำลังเสือจำเป็นต้องใช้สมาธิขั้นสูงถึงจะเรียนได้สำเร็จ เพราะอำนาจทางจิตจะช่วยให้เกิดพลังกายแข็งแกร่ง ในสภาวะดังกล่าวผู้ที่มิวิชากำลังจะสามารถยกน้ำหนักหรือใช้พลังกายได้มากเกินกว่าคนปกติ

ในอดีตผู้ที่มีวิชากำลังเสือแก่กล้า ได้แก่ พระมหาช่วย หรือพระยาทุกขราษฎร์ เดิมชื่อ ช่วย เป็นต้นตระกูล “ลัจจะบุตร” และ “ศรีลัจจัง” ท่านได้อุปสมบทที่วัดเขาอ้อ อ.ควนขนุน จ.พัทลุง และได้ศึกษาไสยศาสตร์อย่างจริงจังโดยเฉพาะวิชากำลังเสือกับพระอาจารย์จอมทอง ชาวบ้านก็มีความเชื่อกันว่าท่านสำเร็จวิชากำลังเสือสามารถยกก้อนหินขนาดใหญ่มาวางรอบพระอุโบสถดังปรากฏอยู่ทุกวันนี้ ประมาณ ปี พ.ศ. 2315 เมืองพัทลุงย้ายที่ตั้งเมืองจากเขาชัยบุรี ไปตั้งใหม่ที่ตำบลลำปำ พระมหาช่วย ได้รับนิมนต์มาเป็นสมภารที่วัดป่าเลไลยก์ ปัจจุบันอยู่ที่ตำบลลำปำ อำเภอเมืองพัทลุง

ในสมัยรัชกาลที่ 1 กองทัพพม่าบุกโจมตีเมืองนครศรีธรรมราช พระมหาช่วยได้ชักชวนชาวเมืองพัทลุงให้มาช่วยเมืองนครศรีธรรมราชเข้าต่อสู้กับข้าศึก โดยถ่ายทอดวิชากำลังเสือให้กับชายฉกรรจ์ และทำตะกรุดและผ้าประเจียดมงคลแจกจ่ายเป็นอันมาก กองทัพพม่ามาปะทะทัพไทยที่ตั้งอยู่ ณ เมืองไชยา พม่ายังไม่ทันตั้งค่ายไทยก็ยกเข้าล้อมพม่าไว้ เมื่อเสร็จศึกพม่าแล้วพระมหาช่วยได้ลาสิกขาบทธอกรับราชการ กรมพระราชวังบวรฯ ทรงให้เป็นพระยาทุกขราษฎร์ ตำแหน่งในกรมการเมืองพัทลุง วิชากำลังเสือจึงเป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่ชายฉกรรจ์ชาวภาคใต้นิยมรำเรียนกันในสมัยก่อนวิชาหนึ่ง

4. เสือกับยา

แพทย์แผนไทยเองรู้จักการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายเสือโคร่งมาทำเป็นยา โดยให้เป็นเครื่องยาสัตว์วัตถุ ไม่ว่าจะเป็นน้ำมันเสือโคร่ง เขี้ยว กระดูก หนัง ดีเสือ เอ็นเสือ ตาเสือ ไตเสือ และเนื้อเสือ แต่ที่ใช้กันอยู่บ่อยๆ ได้แก่

1. **น้ำมันเสือ** ในตำราสรรพคุณยาว่า น้ำมันเสือมีรสเผ็ด ใช้ต้มผสมกับเหล้า กินแก้คลื่นไส้อาเจียน แก้ผมหงอกก่อนวัย
2. **เขี้ยวเสือ** มีรสเย็น สรรพคุณดับไข้พิษ ไข้กาฬ แก้พิษร้อน พิษอักเสบ พิษตานขาง
3. **กระดูกเสือ** มีรสเผ็ดคาว เป็นยาบำรุงกระดูก บำรุงไขข้อและเนื้อหนัง แก้ปวดบวมตามข้อ แก้โรคปวดข้อ เป็นยาระงับประสาท แก้โรคลมบ้าหมู แก้ปวดตามข้อ เป่า กระดูก บำรุงกระเพาะอาหาร
4. **น้ำมันเสือ** ได้จากการเคี้ยวไขมันเสือ ตำราสรรพคุณยาโบราณว่ามีรสมันร้อน มีสรรพคุณบำรุงกำลัง แก้หืด ดับพิษร้อน

เครื่องยาสัตว์วัตถุ ภาพจาก หนังสือคู่มือเภสัชกรรมเล่ม 3

เมื่อค้นข้อมูลตำรายาที่ปริวรรตแล้วในฐานะข้อมูลเอกสารโบราณภูมิภาคตะวันตกในประเทศไทย พบว่ามีตำรับยาที่เข้าส่วนต่างๆ ของเสือ เป็นเครื่องยาด้วยทั้งหมด 15 ตำรับ แบ่งตามส่วนได้ดังนี้

1. **เขี้ยวเสือ** พบว่าเป็นเครื่องยาในตำรับยาสมุนไพรมากที่สุด 11 ขนาน โดยใช้เป็นเครื่องยาแก้รากสาดอีดำอีแดงปานดำปานแดง ยาสมมิตใหญ่แก้เรียกมิขาน ยาประสะขาวแก้เชื่อมเรียกมิขาน ยามหานิลพิชัยฤกษ์ ยาขับแก้พิษ ยาแก้พิษ ยาแก้ปากมียอก ยาแก้กาฬ ฝีกาฬ ยาแดงโกสุมชาติจันทบุรีแก้ไข้เพื่อโลหิตกำเดา ยาแก้ไข้ดาวโคม ดาวเรือง และยาแก้สันนิบาตทั้งปวง ด้วยสรรพคุณของเขี้ยวเสือที่สามารถดับพิษไข้ต่างๆ ได้ จึงมักพบว่าเขี้ยวเสือเป็นเครื่องยาดับพิษ

2. **กระดูกเสือ** ใช้เป็นเครื่องยา 2 ขนาน ได้แก่ ยามหานิล และยาแก้ปฐวีธาตุ

3. **กระดูกหัวเสือ** ใช้เป็นเครื่องยา 1 ขนาน ได้แก่ ยานัดลมบ้าหมู

4. **น้ำมันเสือ** ใช้เป็นเครื่องยา 1 ขนาน ได้แก่ น้ำมันลมมือตาย น้ำมันลมตีนตาย

จะเห็นได้ว่าในอดีตแพทย์แผนไทยเองก็ได้ใช้ส่วนต่างๆ ของเสือมาเป็นเครื่องยาสัตว์วัตถุเพื่อบำรุงรักษาความเจ็บไข้ได้ป่วยของมนุษย์ โดยอาจนำซากเสือที่ตายแล้วหรือเสือที่ถูกฆ่าเพราะจะทำร้ายคน มาทำเป็นเครื่องยาสมุนไพร อย่างน้อยเสือที่ตายแล้วเหล่านี้ก็ได้ตายเปล่า ซากศพของเสือเกือบถูกส่วนถูกนำมาปรุงเป็นยาเพื่อช่วยเหลือมนุษย์ ซึ่งแตกต่างไปจากปัจจุบันที่นิยมล่า ฆ่า เสือเพื่อความบันเทิงมากกว่า

นอกจากนี้จากรายงานปี 2557 โดย CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ พบว่า ภาวะของเสือถูกนำมาเป็นเครื่องยาเพื่อบริโภคน้อยลง แต่กลับถูกผลิตเป็นสินค้าที่ดูหรูหราและแปลกใหม่ เช่น ไวน์ที่ต้มจากกระดูกเสือ (ต้มโครงกระดูกเสือในไวน์ขาว) หรือการเอาหนังเสือมาประดับในบ้าน ซึ่งได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์แสดงสถานะในหมู่คนรวยในประเทศจีน เป็นต้น (สมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่าประเทศไทย 2559)

เรียบเรียงโดย

ดอกรัก พยัคศรี

นักวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

อ้างอิง

- ชยันต์ พิเชียรสุนทร และวิเชียร จีรวงศ์. 2546. **คู่มือเกาส์กรรมเล่ม 3 เครื่องยาสัตววัตถุ**.
กรุงเทพฯ: อัมรินทร์
- <https://db.sac.or.th/thailand-cultural-encyclopedia/detail.php?id=13122>
<https://db.sac.or.th/thailand-cultural-encyclopedia/detail.php?id=13121>
<http://www.liekr.com/post02081041008349>
<https://db.sac.or.th/thailand-cultural-encyclopedia/detail.php?id=7562>
<https://www.samakomphra.com/page/home/views/w4e254g4i5e5e4h4c2e494r2h2c444e2b4y2a4y2b4l2o3h4n5m4y534q5m5a2b4j264m2p2p2g2w4>
<https://db.sac.or.th/thailand-cultural-encyclopedia/detail.php?id=4105>
[https://th.wikipedia.org/wiki/พระยาทุกขราษฎร์_\(ช่วย\)](https://th.wikipedia.org/wiki/พระยาทุกขราษฎร์_(ช่วย))
<https://www.sac.or.th/databases/manuscripts/main.php?m=document&p=item&id=66>
<https://www.sac.or.th/databases/manuscripts/main.php?m=document&p=item&id=242>